Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Lausunto
Dnro V/44800/2025

24.11.2025

Sivistysvaliokunta, siv@eduskunta.fi

Kirjallisen lausunnon pyyntö sivistysvaliokunnalta 18.11.2025, HE 169/2025 vp

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kirjallinen asiantuntijalausunto HE 169/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Sivistysvaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta.

Valvira esittää lausuntonaan seuraavaa:

Valvira kannattaa esitystä annettavaksi uudeksi arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta. Tiedonhallinnan kokonaisuus on ollut tiedonhallintalain voimaan tulosta asti monilta osin monitulkintainen. Päällekkäinen sääntely ja ristiriitaiset käsitteet ovat aiheuttaneet useita tulkintaan liittyviä kysymyksiä.

Esityksessä arkistointilain soveltamisala kytkettäisiin julkisuuslain viranomaismääritelmään, ja voimassa olevan lain soveltamisalasäännöksessä ja arkistoalalla pitkään käytettyä erillistä arkistonmuodostaja-termiä ei enää käytettäisi.

Esityksessä Kansallisarkiston hallussa ja määräysvallassa olevat arkistoidut asiakirjat ja tietoaineistot sisältyisivät kansalliseen arkistotietovarantoon riippumatta siitä, ovatko ne manuaalisesti tai sähköisesti käsiteltäviä. Kansallisen arkistotietovarannon määritelmä selventää toimintakenttää viittaamalla Kansallisarkiston hallussa ja määräysvallassa oleviin asiakirjoihin ja tietoaineistoihin. Tästä erillisenä olisivat tietoaineistot, joita Kansallisarkisto säilyttää muiden toimijoiden lukuun ennen varsinaista arkistointivaihetta.

Esityksen mukaan viranomaisten on huolehdittava, että tietoaineisto on saatavilla ja hyödynnettävissä yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen. Ehdotetussa laissa asiakirjojen arkistoinnin suunnittelu olisi jatkossa osa tiedonhallintamallia, eikä erillisestä arkistonmuodostussuunnitelmasta säädettäisi. Viranomaistoiminnassa on asiakirjojen elinkaarta ohjattu tiedonohjaussuunnitelman avulla, ja nämä ohjaustiedot on pääosin kytketty asianhallintajärjestelmien taustalle. Kansallisarkisto on ohjannut seulontaesityksien valmistelua tiedonhallintamallin pohjalle rakentuviin viranomaisten seulontaesityksiin. Näin ollen jatkossa seulontaesitykset perustuisivat yleisempään tarkastelunäkökulmaan, mikä on kannatettavaa.

Nykylainsäädännössä ei ole säädetty asiakirjojen ja tietoaineistojen arvonmäärityksestä tai sen perusteista. Käytännön mukaan arvonmääritystä toteutetaan viranomaisissa Kansallisarkiston arvonmääritys- ja seulontapolitiikassa määriteltyjen kriteerien perusteella. Ehdotuksessa arkistointilaiksi arvonmäärityskriteerit on kirjattu lain tasolle. Ehdotuksen 8 § 3 kohdan mukaan arvonmäärityksessä tulisi huomioida asiakirjojen merkitys viranomaisen toimintaprosessissa ottaen huomioon niiden sisältämien tietojen käyttö useamman viranomaisen päätöksenteossa. Samoja tietoja voi kertyä eri tehtävien yhteyteen useille toimijoille. Nykytilassa haasteita aiheuttavat usean eri viranomaisen käytössä olevat tietojärjestelmät, jonne kussakin viranomaisessa tuotetaan tietoaineistoa. Näiden osalta tiedon omistajuus, arkistointivastuiden määrittely ja arkistointitoimenpiteiden järjestäminen on ollut haastavaa. Esityksen mukaan, mikäli samat tiedot ovat useammalla toimijalla, arkistoitavaksi valitaan sen toimijan tiedot, jolla on ensisijainen vastuu tietojen säilyttämisestä tai jonka tiedot ovat parhaiten hyödynnettävissä tutkimusta ja muuta käyttötarkoitusta varten. Tämä selkiyttää nykytilannetta.

Ehdotuksen mukaan aikaisemman lainsäädännön nojalla annetut määräykset ja päätökset jäävät edelleen voimaan, kunnes Kansallisarkisto toisin määrää. Kokonaan uusien viranomaisten olisi laitettava vireille asiakirjojen arkistointia ja arvonmääritystä koskeva asia. Viranomaisen tulee saattaa arvonmääritystä koskeva asia myös vireille, jos sille on asetettu uusia tehtäviä tai sille kertyy uusia asiakirjoja, joiden arvoa ei ole määritetty. Organisaatiomuutos- ja virastofuusioihin sisältyy seulontapäätösten (arkistointipäätösten) tarkistaminen ja ajantasaistaminen osana tiedonhallinnan suunnittelua. Näissä tilanteissa viranomainen voisi esityksen mukaan arvonmääritystä tehdessään tukeutua Kansallisarkiston aikaisemman lainsäädännön nojalla tekemiin seulontapäätöksiin. Kansallisarkiston arkistointipäätöksissä tulisikin näissä tilanteissa huomioida asiakirjojen arkistoinnin jatkuvuus ja arvonmäärityksen yhdenmukaisuus organisaatiomuutoksissa siirtyvien tehtävien osalta.

Ehdotetun lain 10 §:ssä säädettäisiin yleisestä arkistointipäätöksestä. Kansallisarkisto on voimassa olevan arkistolain nojalla tehnyt toimialakohtaisia päätöksiä asiakirjojen pysyvästä säilyttämisestä. Tämä käytäntö on sujuvoittanut ja helpottanut seulontaesitysten valmistelua, kun yleiset toimialakohtaiset tehtävät on voitu rajata seulontaesitysten ulkopuolelle.

Ratkaistu: 24.11.2025
Ratkaisija: Mönttinen Helena
Virka-asema: Johtaja
Esittelijät:
Mäkinen Sari, Johtava asiantuntija

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Tietosuojavastaava Jukka Tuomela
Valviran johtoryhmä